

EL RELAT REPUBLICÀ A FRANÇA

Crònica del diari *Journal de Barcelone* que, en plena Guerra Civil, la Generalitat va editar durant quasi tres mesos a París

TEXT JOSEP M. FIGUERES

El *Journal de Barcelone* va ser un dels productes ideats des del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, que dirigia Jaume Miravittles. Es tractava d'un diari, en francès i amb quatre pàgines, que es va editar durant quasi tres mesos a la capital francesa. Apel·les Mestres, Frederica Montseny, Annà Murià o Antoni Rovira i Virgili, entre molts altres, van publicar en aquestes pàgines. La desconeguda història de la capçalera s'explica en el context de la Guerra Civil amb la voluntat de reforçar el relat republicà a França, aleshores una de les capitals de la diplomàcia europea.

El Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya va ser un dels principals organismes governamentals en temps de guerra. Esdevingué, segurament, el centre informatiu més dinàmic, més actiu en la tasca que li fou encomanada i amb una extraordinària qualitat en resultats. Tot i que el nom no és la propaganda –sectària– com entenem a partir dels anys quaranta, sinó com a projecció, o sigui una mena de Direcció General de Cultura i Difusió.

Aquest organisme va actuar en multitud de camps temàtics i tècniques comunicatives, com documentals –Laya Films– i llibres –Forja editorial– i va organitzar un munt d'iniciatives a la seu de la Diagonal barcelonina, aleshores avinguda del 14 d'abril. També va disposar d'un taller de

revelatge de fotografies, suport als enviats especials i corresponents de tants i tants mitjans que acudiren a explicar la Guerra Civil, organització de festivals, estands, exposicions i, naturalment, va editar premsa.

Aquesta última va ser una de les tasques principals al costat de l'organització de

EL DIARI ES VA PUBLICAR DURANT UN TOTAL DE 84 DIES, CONCRETAMENT ENTRE EL 20 DE GENER I EL 9 DE MAIG DE 1937

festivals de música, de manifestacions –com la rebuda al vaixell *Ziryani*– i actes públics diversos –tenia pràcticament el Tívoli a la seva disposició. En conjunt, la seva tasca va ser d'una gran importància,

sobretot l'any 1937. Des d'un pavelló a la plaça de Catalunya per a recollir diaris per al front fins a una manifestació en suport a l'Exèrcit Regular Popular.

El 1938, però, l'activitat decau, per les dificultats financeres, per l'absència de matèries primeres, per l'exhauriment dels recursos amb la nova normativa de la Generalitat, i també estava afectada pel bloqueig marítim al que fou sotmès la República per la

triple combinació de factors letals com van ser la no-intervenció de les democràcies europees que podien ser amigues, l'hostilitat manifesta amb implicació de les dictadures de Hitler, Mussolini... i el

ARTICLES DE QUALITAT

En els quasi tres mesos de vida del *Journal de Barcelone*, van ser moltes les personalitats que hi van escriure. Aquesta és una selecció dels millors articles que van aparèixer a les seves pàgines;

- Anna Murià: «L'écrivain devant la révolution»
 Léo Dalry: «Les rebelles n'aiment pas la France »
 Dr. Montana: «Tous les reporters sont-ils borgnes?»
 André Jean: «Les étrangers chez nous»
 Albert Soullou: «L'industrie nouvelle en Catalogne»
 Apel·les Mestres: «Vous ne passerez pas!»
 Frederica Montseny: «L'anarchisme militant et la réalité espagnole»
 Antoni Rovira i Virgili: «Hitler ignore l'Espagne »
 Jaume Miravittles: «La non-intervention contre la République»
 Georges Nuisson: «Pour sauver les enfants d'Espagne »
 Gonzalo de Reparaz: «L'Espagne au Maroc»
 C. André Viollis: «Repart contre le fascisme. Barcelone attend et travaille»
 Pere Cols: «La Coblà de Barcelona, ambassade de Catalogne»
 Paulino Massip: «La vie à Barcelona »
 Joaquim Xirau: «L'esprit catalan. Socialisme et libéralisme»
 D. A. de Santillán: «La triple solidarité condition de la Victoire»
 Ramon Vinyes: «La vie à Barcelona»
 Ernest Saludes: «Nos frères basques»
 Edouard Fontserè: «La science au service du peuple»
 F. Martí Ibañez: «Visite à la Maternité d'Hospitalet»
 Joaquim Folh i Torres: «L'art catalan au jeu de Paume»
 S. Vives Casajoana: «Les malades mentaux en Catalogne»
 Mariano R. Vázquez: «Vive le Mexique!»
 P. Català: «La publicité. Préparation à la propagande»
 Tristan Tzara: «A propos de l'Exposition d'Art catalan» (rep. *L'Humanité*)
 G. Brunon-Guardia: «L'Exposition d'art catalan» (rep. *L'Intransigeant*)
 Ramon Xuriguera: «La répression contre les ouvriers en Catalogne»

suport del gran capital internacional a la rebel·lió franquista.

ICONES DE GUERRA

En aquest context, Jaume Miravittles, periodista i polític figuerenc, va ser, des de la direcció del Comissariat de Propaganda de la Generalitat, l'artífex de la iniciativa que es va convertir en un molt poderós instrument per ajudar la política de la República espanyola i de la Generalitat.

Va ser ell que va crear el Comissariat amb tres-cents col·laboradors, entre especialistes intel·lectuals—periodistes, cineastes, fotògrafs, escriptors— i tècnics de suport—xofers, secretàries...— Miravittles va assumir un paper protagonista en la creació de l'argumentari en la perspectiva internacional, tot i els condicionaments ideològics previs.

Va ser així com es crearen les grans icones de la guerra. Com el famós cartell “Aixa-

fem el feixisme”, que Pere Català i Pich va elaborar. O com quan Pere Quart va escriure *Terol* com a mostra de la victòria arran la conquesta d'aquesta ciutat als franquistes. D'altra banda, les imatges dels bombardeigs procedien del documental *Le martyre de la Catalogne*, estrenat a París l'agost del 1938 com a protesta pels atacs aèris a les poblacions civils. Era la manera que Miravittles i el seu equip van donar a conèixer als països europeus el que estava passant a la capital catalana.

D'un gadget exitós, com la figura de vuit centímetres *El més petit de tots*—que representava un nen amb granota d'obrer, una senyera en una mà i el puny esquerra alçat, i del qual es van arribar a fer fins a 60.000 còpies— fins a una edició d'auques combatives. Res no s'escapava a la voluntat de fer arribar el suport popular, mediàtic, polític, a la causa a tota la població, fos de rereguarda, soldats del front o al conjunt a la població i mitjans internacionals. Les sis mil fotografies de l'activitat del centre, que es conserven als arxius, són la millor explicació. La llegenda del Comissariat perviu fins avui.

PARÍS, OBJECTIU

Periodísticament, el Comissariat tenia cura d'una desena de publicacions. Unes foren revistes de luxe en disseny i contingut com *Nova Ibèria* i amb edició en diversos idiomes, a més del català. Altres eren més senzilles com *Amic*, amb textos per als soldats al front. O modestes i humils com el *Comunicat de Premsa*, també en múltiples edicions, amb informacions per al món de la comunicació i *Butlletí per als catalans absents de la pàtria* de l'exterior, *Avant-garde* per als voluntaris francesos, *Mallorca Nova*, *Visió*... Tota una tasca en què la comunicació esdevenia vital. En aquest camp, s'inclou l'edició del diari *Le Journal de Barcelone* a París.

França és l'objectiu de la diplomàcia, dels esforços col·lectius. París era, amb Londres, la capital europea de la diplomàcia. I, per tant, era un objectiu. Per això, el Co-

missariat va realitzar moltes edicions en francès tant de llibres com de pel·lícules o revistes, va tenir un delegat propi a la capital i les activitats eren nombroses. No és casual, doncs, que sigui aquí on tindria lloc *Le Journal de Barcelone*.

Miravittles coneixia molt bé la política francesa. Havia estat exiliat als anys vint a París, parlava francès i coneixia el país. Els articles que publicà el 1938 a *La Humanitat* sobre política internacional així ho deixaven palès.

AVENTURA INTEL·LECTUAL

Escrit en francès, el *Journal de Barcelone* (amb el subtítol de *Bulletin quotidien d'information de presse de la Généralité de*

Catalogne) es va editar diàriament, al llarg de gairebé tres mesos. Exactament 84 dies. El diumenge feien un número doble. La

VA SER UNA DE LES DEU PUBLICACIONS DEL COMISSARIAT DE PROPAGANDA DE LA GENERALITAT REPUBLICANA QUE DIRIGIA JAUME MIRAVITLLES

seva vida va del 20 de gener al 9 de maig de 1937, passats els Fets de Maig. A l'abril no va sortir durant quatre dies, alternats (20, 22, 25 i 29).

El diari—que tenia la redacció al carrer de Saint Agustin, 30—disposava d'una estructura regular que no modificava: convencional i clàssica aleshores. Quatre

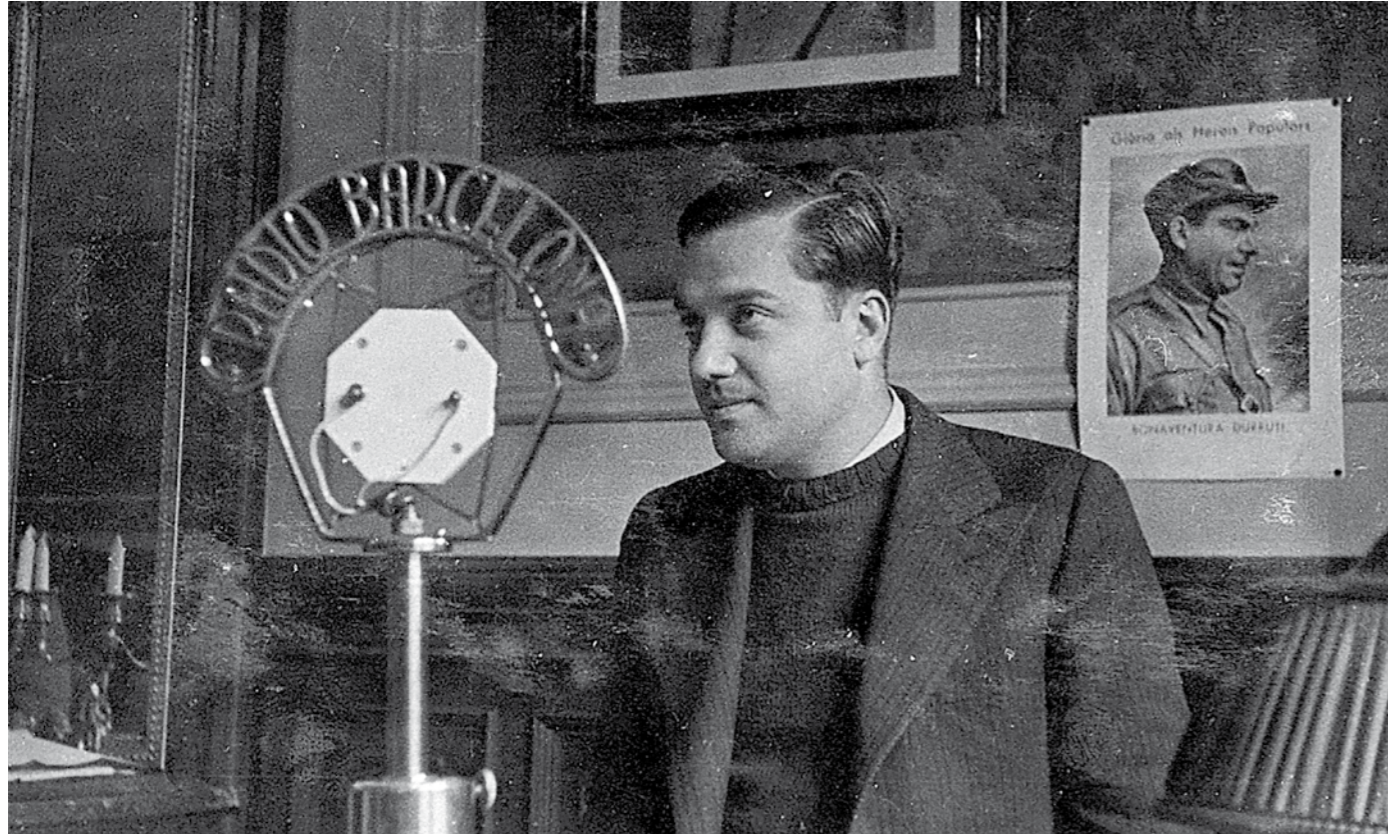
columnes i quatre pàgines, una il·lustració en portada amb els articles d'opinió i molta informació, moltes dades. Hi

participaren totes les forces polítiques i els especialistes més rellevants. A l'editorial fundacional parlaven de veracitat, d'informació, i s'hi pot

llegir: “*Le Journal de Barcelone ne sera pas un journal de plus, sinon une feuille modeste et véridique*” (*El Journal de Barcelone no serà un altre diari, sinó un full modest i veritable*). En el número 68, Miravittles escriu l'article “*Deux peuples frères. Catalogne et France*” (*Dos pobles agermanats. Catalunya i França*) en què exposa els lligams republicans espanyols i l'amistat francocatalana.

A pàgines anteriors, exemplars del *Journal de Barcelone*. Sobre aquestes línies, oficina del Comissariat de Propaganda, a Barcelona, amb els butlletins d'aquest organisme, que s'editaven en català, castellà, francès, anglès, alemany i italià, entre altres idiomes. (Arxiu Nacional de Catalunya - Comissariat de Propaganda).

Jaume Miravittles a la seu del Comissariat, parlant pels micròfons de Ràdio Barcelona. (Arxiu Nacional de Catalunya - Comissariat de Propaganda).

Se'n conserven exemplars en sis grans biblioteques públiques, les qui en tenen més són l'Arxiu Nacional de Catalunya (33 exemplars) i la Biblioteca del Pavelló de la República de la UB (28). A París, la Mitterrand disposa de la col·lecció completa, excepte la primera setmana.

La seva història és la d'una aventura intel·lectual i d'acció, malauradament des-

número són ell, Anna Murià i el doctor Montana els que signen els tres articles.

Actiu, Dalty va organitzar l'acte al Velòdrom d'Hivern, que va esdevenir el primer gran acte per la República a París. També està al darrere del viatge d'una vintena de periodistes francesos, el novembre del 1936, a Barcelona en una missió de gran abast. Igualment, el febrer de

1937, va organitzar la visita de vint diputats francesos a Catalunya i l'acte, a la seva tornada, a la Mutualité, on ho explicaren als assistents de París.

Posteriorment, a l'edició del diari seguirà vinculat al Comissariat, anirà a Califòrnia, enviat pel Comissariat en missió de propaganda. Josep Carner Ribalta explica que li va encarregar de portar l'Exposició

Antifeixista del Comissariat a Mèxic. Dalty és, doncs, un constant treballador de la causa republicana. Del final de la guerra fins a la seva mort, el 1964, va col·laborar als Estats Units amb la causa republicana amb absoluta fidelitat, editant revistes, manifestos, etcètera, voluntàriament, com tants altres exiliats.

ALTAVEU DE POLÍTICS

París era l'objectiu d'una oficina de propaganda que va arrancar l'octubre del 1936 amb Domènec de Bellmunt i Ramon Xuriguera. Dalty n'era un promotor, havia viatjat el mateix agost per a preparar-la i contrarestar la propaganda de Burgos. A la redacció del diari hi ha també una oficina de propaganda de la Generalitat on distribueixen les publicacions que la Generalitat editava en francès, de revistes a quaderns passant per llibres. El gerent

ELS DIES FEINERS TENIA UN TIRATGE DE 10.000 EXEMPLARS, MENTRE QUE EL DIUMENGE EN TREIEN 100.000, DEU VEGADES MÉS

coneguda en els dos àmbits. Disposem de la publicació, així que ens permet de conèixer algunes dades. Lleó Dalty en va ser el delegat del Comissariat a París des del primer moment. A la portada del primer

EL SOMRIURE DEL REI DELS SPIN DOCTORS

Jaume Miravittles sempre darrere. Darrere de Dalí, Buñuel, Macià, Companys... I darrere dels grans fets: Prats de Molló, les conspiracions, la proclamació de la República... És l'home que xiuxiueja a l'orella dels líders. El conseller. L'assessor de comunicació. L'*spin doctor*. L'ésser invisible que mou els fils. Però l'home un dia es posa al davant. Cap del Comissariat de la Propaganda de la Generalitat. 1936. Objectiu guanyar la guerra de la informació a tots els camps: front, rereguarda, món. Guanyar-la a tots els públics: soldats, mares, periodistes... Guanyar-la a tots els mitjans, formats: cinema, ràdio, premsa, cartells... El Comissariat és alguna cosa més que un exèrcit d'informació. Ell veu el futur. I canvia la mirada comunicativa de Catalunya: d'Europa cap als Estats Units. Oloro el que va crear Roosevelt durant la Primera Guerra Mundial. Per això, el Comissariat té un exèrcit de cervells. Els consellers assessoren Miravittles. Són neurones especialitzades. I després ell rumia, decideix. I parla a l'orella dels seus caps: Tarradellas, Companys. Sempre amb aquell somriure. Així el bategen: "El somriure de la República". Cada cop més omnipresent, omniscient. I Companys es queixa d'aquesta excessiva visibilitat. Però Miravittles respon: "La bona propaganda comença per un mateix". I neix una nova era.

Francesc Canosa

Periodista, director editorial d'*Història del periodisme de Catalunya* (Sàpiens)

era Bertrand Philip, que assumia tasques periodístiques, ja que així signa entrevistes amb Jaume Miravittles.

Van excel·lir en la difusió de les activitats del Comissariat a França, com l'exposició d'art medieval, les *tourneés* de la cobla Barcelona, el festival a la memòria de Lorca

"NO SERÀ UN ALTRE DIARI, SINÓ UN FULL MODEST I VERITABLE", ES DEIA EN L'EDITORIAL FUNDACIONAL

assassinat. En un informe de 1937, s'hi pot llegir que "el mes de gener l'activitat de la nostra delegació a París no ha parat". Eren un equip humà feble però, com tot el Comissariat, molt dinàmic. Els funcionaris de l'organisme deien públicament que treballarien dia i nit, suprimint horaris, dormint i prou. Tres traductors i quatre delegats, dos de la UGT i dos de la CNT, eren tot l'equip amb en Dalty i el suport,

ELS ANARQUISTES HI TENIEN UNA NOTABLE PRESÈNCIA, A DIFERÈNCIA DEL QUE PASSAVA AMB ELS MARXISTES

és clar, de les oficines centrals que facilitaven, textos, contactes, articles per a les edicions diàries.

El mateix Miravittles explicà que el tiratge del *Journal de Barcelone* era de 10.000 exemplars els dies feiners i 100.000 els diumenges. Fins al març, el diari es distribuïa gratuïtament i els dos mesos següents ho feien amb 4.000 exemplars dels vint mil tirats. Més ajustat, un informe intern del diari, citat per Ester Boquera a la seva tesi doctoral sobre el Comissariat, parla de 6.500 exemplars.

En total, el *Journal de Barcelone* va publicar uns dos-cents articles, diversos milers de notícies i un volum important d'informació general, amb imatges, com mapes i diagrames, fotografies, etcètera. El diari

va excel·lir en articles propis i, també, en ser altaveu de la política amb reproducció de discursos i parlaments, entrevistes i declaracions als principals líders com Azaña, Companys, D. Abad de Santillán, Garcia Oliver, Álvarez del Vayo, el general Miaja, Martínez Barrio, Dolores Ibarruri, Ventura Gassol, A. M. Sbert, en una meditada distribució en què excel·lien els anarquistes, amb una molt notable presència, a diferència del que passava amb els marxistes. Potser

la dada, amb la coincidència cronològica, n'afavoreix el tancament per a privar-los d'una tribuna més pròpia.

Els costos del diari eren alts. Sense màquines ni ordinadors ja que tot es feia a mà: als costos de redacció i edició s'hi afegien els de distribució: etiquetes amb adreces per als subscriptors, enfaixar les bandes, etc. Boquera escriu que "calculaven que el diari costava 43.000 francs al mes [...] una xifra que passava de les seves previsions de 30.000 francs mensuals i confiaven cobrir-ho amb

donatius". Segurament, les limitacions financeres de la Generalitat d'inici de 1937 també van influir en la suspensió de la seva publicació.

No hi ha dubte que *Journal de Barcelone* va oferir una altra imatge, diferent a la que altres catalans, amb el patrocini de Francesc Cambó a l'entorn del SIFNE i les seves edicions, i revistes com *Occident*, realitzaven com a contracampanya. Però això ja és una altra història també digna de ser coneguda. Ç